

מסורת העדה בישראל

שימור וויתור

מבוא

ביתא ישראל לא הכירו את פירוש חז"ל ש'גדי בחלב אמו' משמעו כל בשר בחלב; והחזרה המשולשת המלמדת על איסור אכילה, הנאה ובישול לא הייתה מוכרת להם. הם פירשו את הפסוק כפשוטו. אסור לשחוט את הגדי כל עוד הוא יונק ובוודאי שלא לבשלו בחלב אמו, שהרי יש במעשים אלו אכזריות רבה. פרשנות זו תואמת את חלקו הראשון של הפסוק. שמות כג, יט: 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, לא תבשל גדי בחלב אמו. ושיעורו, על אף שציוויתי להביא אל בית ה' את ראשית ביכורי האדמה, בעלי חיים אל תביא בית ה' מראשיתם. תמתין עד סוף תקופת הניקה ורק אז תשחט, תבשל לעצמך או תקריב. ציווים דומים מופיעים בפסוקים: 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', 'לא תיקח האם על הבנים', ו'שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן'. בהנחה שלפי פשוטו של מקרא אין איסור אכילת בשר וחלב, אין צורך לתרץ כיצד מגיש אברהם לאורחיו בן בקר עם חמאה וחלב, וכך מובנת התקרובת שמגישים אנשי מחניים לדוד. שמואל-ב יז, כט: 'ודבש וְחֶמְאָה וְצֶאֱן וְשִׁפּוֹת בָּקָר הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל'.

פרשנות ברוח זו מצאנו אצל פילון האלכסנדרוני ואצל רבים מהמפרשים המסורתיים, שמקבלים את הלכת חז"ל למעשה אך לא נמנעו מלפרש בדרך הפשט שלא תמיד תואמת את ההלכה. כך פירשו: רשב"ם, אבן עזרא, חזקוני, ריקאנטי ועוד.

מכיוון שהפרדה בין בשר וחלב הם מרכיב מרכזי במטבח היהודי, כבר בראשית המפגשים בין ביתא ישראל ויהודי העולם, החל משנת 1867, החלו בני הקהילה לאמץ את המנהג היהודי המקובל. לכן כולם מצהירים שבאתיופיה לא אכלו בשר וחלב. אולם, בשיחות אישיות עם המבוגרים שבקהילה, נאמר ליוסי זיו חוקר מסורת הקהילה שבאתיופיה לא הפרידו בין בשר וחלב. להלן דברים ששמע יוסי משולה מולה בחורף תשע"ד:

למדתי באולפנת צפירה. באחד משיעורי תורה, הסבירו לנו בהרחבה מדוע כתוב בתורה שלוש פעמים 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ... אבל אצלנו בבית אכלו בתיאבון רב קני, בשר בקר ברוטב סמיק של חמאה. שתקתי, התביישתי לספר ...

בשנת 1905 יצא הרב חיים נחום לשליחות מטעם חברת 'כל ישראל חברים' כדי לבדוק את מצבם של ביתא ישראל. ביומן שכתב עם שובו מהמסע (עמ' 47) הוא מעיד שאינם מפרידים בין בשר לחלב. עדויות על אכילת בשר עם חלב מופיעות גם בספרה של יעל כהנא 'אחים שחורים', עמ' 65. כהנא גרה בוולקה למשך כשנה בשנים 1972-1973. יהודה סיוון, שנשלח את כפרי הקהילה בשנת 1957 מטעם המחלקה התורנית של הסוכנות היהודית, מעיד על אי ידיעת הפרדה בין בשר לחלב.

כנראה שמנהג הקהילה המקורי היה לפרש את הפסוק כפשוטו והעדויות על הפרדה בין בשר וחלב הן תוצאה מבורכת של השפעה יהודית על מנהג ביתא ישראל.

זוהי דוגמא אחת מני רבות לשאלת אופן שמירת מסורת הקהילה בישראל בהשוואה למסורת חז"ל. מהו היחס בין מסורת ביתא ישראל ללולותה למסורת חז"ל וכיצד מתמודדים בני הקהילה עם הפערים בין המסורות בישראל?

העמדות:

1. **בעבר לא הכירו – היום כבוד גדול. ביתא ישראל לא הכירו את איסור בשר בחלב**
אך קבלו את מסורת חז"ל בהגעתם לישראל, דלמא החוזרת במצוות רבות. באתיופיה נהגו לאכול בשר (עוף) וחלב יחד. האיסור "לא תבשל גדי בחלב אימו..." פורש כאיסור שחיטת הגדי כל זמן שיונק מאמו. בארץ בכבוד להלכה ורצון שלא לנתק את הקהילה משאר קהילות ישראל מקבלים הקיסים את פירוש חז"ל לאיסור אכילת בשר וחלב ואף שמירת שעות ביניהם. כך ביתא ישראל נוהגים כלפי הלכות רבות, תוך ויתור על המסורת האתיופית לטובת כלל ישראל (קידוש בשבת שחל ביום כיפור, ספירת העומר, תפילין וציצית, יומיים ראש השנה). למרות זאת ישנם מנהגים עקרוניים יותר עבור בני העדה עליהם הקייסים אינם מוותרים גם כאשר הם שונים מהלכות חז"ל. (הימנעות מברית בשבת או בבית כנסת, מניעת כניסת טמע- יולדת או גופה לבית כנסת, הימנעות מגע במת או קבר, הבאת מנחת כסף לבית הכנסת בשבת) (קסס סימאי אליאס)
2. **כללי המסורת של ביתא ישראל שונים מהלכת חז"ל ולעיתים מוסברים על רקע תקנות עזרא.** שאלות הנובעות ממושגי הלכת חז"ל קשים להשלכה על מסורת ביתא ישראל. דווקא הכרת מנהגי הבית השני ותקנות עזרא הסופר מסיעות בהבנת מסורת הקהילה. חז"ל פרשו את תקנות עזרא כדברי חכמים אך בני הקילה ראו בהם כדין תורה והקפידו עליהם מאוד כגון בדיני חיתון ומעשרות. פריצת החמרת הטהרה בישראל מימי בית שני משתקפת בעדה ומסבירה היטב את השאלות הנ"ל. (יוסי זיו, הרב יואל)
3. **עיקר ההבדלים טמונים בשיבושי הזמן והמרחק:** ביתא ישראל קרובים בגישתם ההלכתית אל מסורת חז"ל, ומנהגם שונה לעיתים עקב שוני פרשני, החמרה בעשיית סייג לתורה, מסורת שלא הגיעה אליהם, או שיבושי הזמן והמרחק שהשכיחו מהמסורת, אך וודאי שלא מהתנגדות לחז"ל. (הרב שמשון לוינגר)
4. **יהודי אתיופיה אז והיום מתמסרים לאחדות האומה הישראלית** גם על חשבון מסורתם. מאידך דבקים במסורת אבותם הייחודית כאשר אין בכך פגיעה באחדות העם. לכן קבלו מצוות רבות כגון איסור בשר בחלב והנחת תפילין.
5. **למרות מאמצי האיחוד של ביתא ישראל ישנו יחס של זלזול כלפי מסורתם,** המשך לימוד מסורת הקהילה מעמיקה את ההערכה ואהבה למסורתם.

הדיון:

עמדה 1 : בעבר לא הכירו – היום כבוד גדול. ביתא ישראל לא הכירו את איסור בשר בחלב אך קבלו את מסורת חז"ל בהגעתם לישראל, דלמא החוזרת במצוות רבות.
(קסס סימאי אליאס)

ישר כוח לד"ר יוסי זיו ולכל המשתתפים על המדע והחשיפה של מנהגי יהדות אתיופיה וזה תרומה גדולה בעיני להרבה אנשים שלא מכירים את מנהגים או הלכות של יהדות אתיופיה.

חשוב מאוד לומר את המנהגים האמתיים של יהודי אתיופיה מבלי להחסיר בעובדות, ובלי להתנצל

או להרגיש נבוך כאילו שיהודי אתיופיה היו בטעות גמורה מבחינת הדת, לצערי יש חברה שחיים בתחושה הזו וכל הזמן מתנצלים ומנסים לטשטש ואף למחוק את מסורת אבותיהם, ע"י התרחקות שלהם מהמנהגים והמסורת לפעמים בצורה קיצונית מדי, במקום לחקור ולמצוא את הסיבות והעובדות האמיתיות ועם זה להתמודד מעדיפים לברוח מזה, והרבה פעמים זה לא עוזר ולהפך.

חשוב לציין עלפי ההיסטוריה באתיופיה היה שלטון יהודי למעלה מ 400 שנה לאורכם בעיקר אנשי דת הכתיבו את סדר היום, היו גם אנשי חינוך ואנשי צבא, לא קשה להעריך שמספרם של היהודים היו עשרות מיליונים. שמעתי שהם שפסקו וכתבו את ההלכות והמנהגים של יהודי אתיופיה, שעברו מאוחר יותר עלפה כי אחרי שהנצרות השתלטה לא ניתן היה לשמור סממנים יהודים כתובים. הנוצרים שרפו או החרימו אותם ומספר היהודים הקטן ונרדף המשכו את המנהגים והמסורת בעלפה. זה היה לי חשוב לומר במאמר מוסגר כהקדמה.

אני רוצה להתייחס לשאלה של ברוך בקשר למנהג אכילת בשר וחלב, איך הקסים נוהגים כיום. הקסים נוהגים כיום כמנהג המקובל על כלל ישראל בהפרדה בין בשר וחלב, לפחות באכילה ובכלים לגבי כמה שעות ממתנים בין חלב לבשר אני לא יודיע להגיד בוודאות במיוחד אצל הקסים המבוגרים אך הקסים הצעירים מקפידים גם על שעות. לגבי המנהג באתיופיה ד"ר יוסי זיו הסביר מצוין בקובץ המצורף לגבי הסברה של הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אמו", באתיופיה אכן נהגו לאכול בשר וחלב בעיקר בשר עוף את זה שמעתי מהרבה אנשים אני בעצמי לא זוכר שאכלתי בשר וחלב ביחד אך שמעתי מאבי ומורי הקייס מהרט אליאס זצ"ל אכן נהגו לאכול או לשתות חלב מיד אחרי שאכלו בשר או רגע לפני שאכלו בשר במיוחד כן בשלו עוף עם חמאה זה היה מנהג מקובל מאוד באתיופיה.

לשאלתך ברוך מדוע הקסים קיבלו את המנהג המקובל בארץ בקשר הפרדה בין בשר וחלב אם הם לא נהגו באתיופיה כך? לא רק בחלב ובשר הקסים קיבלו את השינויים אלא גם במנהגים אחרים. כגון: 1. רוב הקסים לא עושים קידוש ביום שבת שחל יום כיפור למרות המנהג באתיופיה כשחל יום כיפור בשבת עושים קידוש לכבוד שבת אחרי שחרית טועמים כדי שלא יהיה ברכה לבטלה אך לא מברכים ברכה אחרונה כי לא עושים סעודה אלא אחרי הטעימה בגודל של ביש ממשכים את הצום והתפילה. 2. ספירת העומר באתיופיה נהגו לספור משביעי של פסח וחוגגים שבועות ב י"ב בסיוון אך בארץ קיבלו את המנהג של כלל ישראל ספירה מחג ראשון של פסח וחוגגים את שבועות ב ו' בסיוון. 3. באתיופיה לא נהגו לחגוג ראש השנה יומים אך בארץ מקבלים את המנהג וחוגגים יומים. 4. באתיופיה לא הניחו תפילין ולא שמו ציצית בארבע כנפות של הבגד בארץ רוב הקסים הצעירים לובשים טלית מתחת לבגד ומנחים תפילין בבית הכנסת ועוד.

הסבות לכך .

1. הקסים לא רוצים לנתק את הקהילה שלהם משאר עם ישראל
2. זה לא דבר עקרוני כל כך מבחינת האמונה שלהם, לכן היתרון עולה על החיסרון.
3. מכבדים את ההלכה לא רוצים להתנגש עם ההלכה כמה שניתן.

אך יש מנהגים שהקסים לא מקבלים אותם כפי שנוגים בארץ ולא מוכנים הקסים לוותר על זה .

1. לעשות ברית ביום שבת אם חל יום השמני של הנוולד ביום שבת לכן דוחים ליום ראשון.
2. לא עושים ברית בבית הכנסת, האישה וכל משאיתה בבית לא מגעים לבית הכנסת במשך 40 יום בבן, ו80 יום בבת, כפי שכתוב בפרשת תזריע "לא תיגע בקודש ולא תבוא למקדש" בית כנסת אצל יהודי אתיופיה הוא מקדש מעט מבחינה קדושתו עד היום כך שמרו באתיופיה על קדושת של בית הכנסת.
3. לא מבאים גופה לבית הכנסת ככל שלא יהיה הנפטר בגדולתו בתורה, לא נוגעים בגופה ולא בקבר.
4. כסף מצווה שמבאים בשבת המתפללים אשר הכינו אות מיום שישי. כפי שכתוב בדב' טז,

"ולא יראה את פני ה' ריקם. איש כמתנת ידו".....כפי שגם הרב שרון שלום ציין בספרו מסיני לאתיופיה .

5. יהודי אתיופיה לא מקיימים יחסי אישות בשבת, כפי שכתוב בספר ויקרא ט"ו, י"ח " ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב.

6. לסיכום משניסיתי לומר ראשית אנחנו בני העדה אסור לנו להמעט ובערכה של ההלכה של אבותינו אלא דווקא מהמקום הזה של המסורת המנהגים היפים משם צריך לצמוח ע"י מציאת מקורות והסמכות מהעולם התלמוד כפי שעושה ד"ר זיו וכפי שעשה הרב ד"ר שרון שלום ואחרים

שאלה: יאסו דג'ן

שלום לקס אליאס ישר כוח על התייחסותך לדברי ברוך דברייך החכימו אותי מאוד אני רק רוצה לשאול על המנהגים שהבאת שהקסים נוהגים אותם:

1. בנוגע לאיסור אישות בשבת הזכרתה שיש איסור משום שיש טומאה בכך אבל לכאורה היכן הוזכר איסור טומאה בשבת לכל היותר מה שהוזכר זה איסור חילול שבת "מחלליה מות יומת" כלומר לעשות חולין ולא לטמאה ויש לחלק מושגי חול וקודש וטמאה וטהרה ?
2. בנוגע להבאת כסף בשבת לבית הכנסת הפסוק שהבאת נאמר על המקום אשר בחר השם (ירושלים) ולא על המקום שאנו בחרנו לבנות בו את בית הכנסת ולבית הכנסת לא מגיעים בשבת בלבד אלא אפשר להגיע גם במהלך השבוע כמו שאנו מוצאים בימנו ומדוע לא לשנות מנהג זה כמו שאמרת שקיבלנו מנהגים אחרים לא קיבלנו עלינו ?
3. בנוגע לברית בשבת אנו יודעים שקורבנות כגון תמיד דוחים שבת וזה משמע מפסוקי התורה המפורשים "מאת קורבני לחמי לאישי תשמרו להקריב לי במועדו" ואם נאמר בברית ביום השמיני משמע אפילו יוצא בשבת אם זה שמיני שלו ואין בעיה של פיקוח נפש?
4. וגם בנוגע לקיום בריתות בבית הכנסת הרי בימנו כולנו טמאי מתים וגם יש הרבה נשים ואנשים שמגיעים לבית הכנסת ואתה לא יודע אם נטהרו ואני אומר בצער רב שכבר לא נוהגים בדיני טומאה וטהרה כמו באתיופיה וכיוון שכך בכל בית אחד מבני המשפחה טמאים ואחרי טומאה זו לא מצינו שהם הולכים אל הנהר או למקום מים חיים ונטהר ואז יוצא שאין לנו תוספת טומאה בנגיעה נוספת רק בכוהנים יש בעיה תוספת טומאה כך שאני לא מבין מה הבעיה המהותית לאיסור קיום ברית בבית הכנסת בימנו?

תשובה חשובה: קסס סמאי אליאס

אני אנסה לענות בקצרה.

לגבי איסור יחסי אישות בשבת

כפי שצינתי בכתיבה הקודמת בית כנסת ניחשב כמו בית מקדש אצל יהודי אתיופיה לכן קוראים לבית הכנסת "בתי מקדש". גם בהלכה אני חושב בית כנסת נחשב מקדש מעט יש כאלה אומרים כאשר בית המקדש נחרב אבני בית המקדש התפזרו לכל העולם איפה שאבן בית המקדש נפל בנו בית כנסת.

ולכן קדושת בית הכנסת הנו כי מעט ברמה של בית המקדש.

יהודי אתיופיה ראו בבית הכנסת מקדש לכל דבר, לכן לא מבאים טומאה לבית הכנסת ולא טמאים באים לבית הכנסת כלומר כאשר איש ואשה מקימים יחסי אישות הם טמאים כפי התורה אומרת טמאים עד הערב ולכן לא יכולים לבוא לבית המקדש.

לגבי הבאת כסף יהודי אתיופיה מבאים בכל פעם שמגיעים לבית הכנסת לא רק בשבת ואני חושב גם עדות אחרות כי מבאים כסף בכל פעם שבאים לבית הכנסת לא בשבת אך בימי חול אני ראית שמבאים כסף ושמים בקופת צדקה. כך לא יראה ריקם לא רק בשבת אלא בכל פעם שאתה מבקר בבית הכנסת לכן הכסף לא נחשב כמוקצה.

בנוגע לאיסור ברית בשבת בדיוק מחשש שמה יהיה חילול שבת כי מצוות השבת כנגד כל המצוות וכך גם חילול שבת. מכיוון שבברית לא מצוין עונש כזה או אחר למש יעבור את יום השמני כלומר נכון יהודי שלא עשה ברית לא יכול לבוא בקהל ה' אך יהודי שדחה את הברית מיום השמני ליום התשיעי לא מצוין עונש כזה או אחר כפי שציינתי לעיל ובכל זאת התורה ציוותה ביום השמיני יהודי אתיופיה סוברים כדי שלא ידחה את הברית מתאמי נוחות גם בגלל העונש הכבד למחללי שבת וגם שלא כתוב עונש כזה אחר לש יעבור את יום השמיני. יהודי אתיופיה קבעו ששבת דוחה ברית ולא להפך.

לגבי הטענה שכולנו טמאים כיום בוודאי כל בר דעת יודיע זאת כיום, אך הקסים מנסים למנוע להוסיף טומאה על טומאה לכן לציבור ההולך עמם מורים זאת וברוך השם הציבור שומיע לכן אישה בניה לא מגיע לבית הכנסת ואיפילו לא מכינה דבו- ברכתה (חלה לשבת) לשבת בביתה גם אישה שילדת לא רק שהיא לא מגיע גם משפחתה שנמצאים עמה לא מגעים לבית הכנסת כי קדושת בית הכנסת (ביתה מקדס) הנו ערך עליון ליהודי אתיופיה.

תמיכה: חנניה

א. בתרגום התורה לאמהרית אין הבדל בין טמא לחול, שניהם מתורגמים בשורש ר.כ.ס. "ימירכסו מות ימות".

ב. בית הכנסת באתיופיה היה כבית מקדש, ולכן גם שחטו בו קרבנות. ואם כן חל עליו הדין של: "ולא ייראו פני ריקם".

ג. גם את קרבן המוסף של שבת הקריבו באתיופיה ביום שישי, ופירשו שהקרבן הוא לכבוד שבת, אבל לא בשבת.

ד. זה שטמאים באים לבית הכנסת שלא כמנהג הקהילה, אינו מצדיק להתיר כניסת יולדת ותינוקה לשם. לא צריך להוסיף עוד קלקול.

שאלה: (הרב יואל בן נון)

לדיונים האלה יש להם חשיבות עצומה להבנת התורה, ולהבנת ההיסטוריה של ההלכה:

פשט הפסוקים בספר שמות, אכן יכול להתפרש כפי שאנו שומעים מעדויות הקייסים, אף שלדעתי הפסוק קשור בעונה של חג האסיף, היא עונת ההמלטה הקדומה והטבעית (כעבור כמה שבועות, חודש/חודשיים יצמח בארץ ישראל עשב טרי אחרי הגשם הראשון, והגדי יוכל להיגמל מחלב אמו. לדעתי, יש בפסוק 3 מצוות כנגד 3 רגלים - "לא תזבח / לא תשחט / על חמץ דם זבחי, ולא ילין חלב חגי עד בקר / לבקר זבח חג הפסח" - "ראשית בכורי אדמתך..." (כנגד חג הקציר / השבועות - ו"לא תבשל גדי בחלב אמו" כנגד חג האסיף.

זה לא סותר כלל את הפירוש של 'ביתא ישראל', אבל חשוב לי לדעת האם משהו מן הקייסים שמע אי פעם הסבר כזה? ואולי ההבדל האקלימי והחקלאי באתיופיה מנע הסבר כזה?

אבל הרבה יותר חשוב לי לדעת מה חשבו ומה הסבירו על הפסוק בספר דברים - "לא תאכלו כל נבלה ... כי עם קדוש אתה לה' א-להיך, לא תבשל גדי בחלב אמו" - מצד הפשט, הלכת חז"ל בנויה על הפסוק בדברים ("משמך אותו הכתוב לנבלה"), כי הוא שונה בברור מפסוקי שמות, כלומר, התורה עצמה הרחיבה את "לא תבשל גדי בחלב אמו", מהקשר של מצוות חגים, להקשר של איסורי אכילה ועם קדוש. לכן, חשוב לבדוק אם יש מידע כלשהו על פרשנות 'ביתא ישראל' לפסוק בספר דברים, וזה חיוני הרבה יותר מאשר שאלת 'עוף בחלב', שגם בהלכת חז"ל איננו אסור מן התורה, אלא מדרבנן (וגם לא כל חכמי המשנה אסרו).

תשובה:

לגבי שאלת סמיכות של הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אמו" לפסוק "לא תאכלו כל נבלה .. כי עם קדוש אתה." מה שידוע לי שאין התייחסות לסמיכות של הפסוק לנבלה, כי בתרגום מגאז לאמהרית או מעברית לגאז אני לא כל כך בקיא לשלבים או לכמה תחנות עבר העברית עד תורגם לאמהרית. בכל אופן בפסוק בספר דברים יש תוספת מילה ואף מיקוד איזה סוג של גדי לא לבשל בחלב אמו בניגוד לפסוק בספר שמות. בספר דברים י"ד, כ"א, כתוב "יפילון טבות באנתו וותת אתקלא" כלומר: "יפילון=עז, טבות=גדי, אנתו=אמו, וות=חלב, אתקלו=אל תבשל. את גדי עז לא תבשל בחלב אמו, יש תוספת של מילה עז משלא מופיע בספר שמות אין את התוספת של עז. בפסוק הזה בכלל לעניין דעתי מוציא את האפשרות לפרש לא לאכול בשר וחלב יחדיו.

תמיכה

תודה רבה לקייס סמאי שהאיר את עינינו לנוסח המדויק של הפסוק בספר דברים, בגעז- עוד לא הספקתי לבדוק את הנוסח בתרגום השבעים, אבל אני יודע מזמן, שבמגילת המקדש מקומראן השמיטו כליל את "לא תבשל גדי בחלב אמו" מן הפסוק של איסור נבלה, ושמירת 'עם קדוש לה'.' מכיוון שחז"ל בנו את ההלכות של בשר בחלב על הפסוק הזה (חולין דף קיג עד קטו), אני מבין שהכיתות אשר חלקו עליהם השמיטו אותו לגמרי, והנה התרגום לגעז לא השמיט, אלא הוסיף מילת 'עז', כדי לצמצם, ולא להרחיב. והנה מתברר, שבימי בית שני התנהל פולמוס גם על פסוק זה בספר דברים, ועל פירוש ההלכתי - נוסח המסורה בפסוק, ההסמכה לנבלה, ולשמירת 'עם קדוש לה', הוא שעומד ביסוד הלכת חז"ל, ומי שלא קיבל (אז) את הלכות חז"ל אלה, שינה בפסוק, או אף השמיט אותו. למעשה, ההכרעה של הקייסים למנוע התבדלות דתית של העדה מכלל שבטי ישראל, ולשמור מנהגים רק בנושאים שאין בהם חשש של פילוג ופיצול האומה היהודית, ראויה להערצה ולאהבה - יישר כוח גדול.

עמדה 2 : כללי המסורת של ביתא ישראל שונים מהלכת חז"ל. שאלות הנובעות ממושגי הלכת חז"ל קשים להשלכה על מסורת ביתא ישראל. דווקא הכרת מנהגי הבית השני ותקנות עזרא הסופר מסייעות בהבנת מסורת הקהילה. חז"ל פרשו את תקנות ערא בדברי חכמים אך בני הקילה ראו בהם כדין תורה והקפידו עליהם מאוד. פריצת החמרת הטהרה בישראל מימי בית שני משתקפת בעדה ומסבירה היטב את השאלות הנ"ל. (יוסי זיו, הרב יואל)

הקשיים שנשאלו בשיח נובעים כולם משורש אחד. החלת הגדרות ומאפיינים של ההלכה התלמודית והרבנית על ההלכה האתיופית. בני העדה שמרו במסירות נפש במשך דורות רבים על הלכה, שהיא קרובה במהותה ובאופייה להלכות קדומות שנהגו בעם ישראל, בהיקפים כאלו או אחרים, בימי בית שני טרום תקופת חז"ל. ההלכה האתיופית מאופיינת בהיצמדות לפשט הכתוב, בחשיבה דיכוטומית של אסור ומותר, העדר תקנות וגזרות ומעל לכול, נטייה לחומרה ושמירה קנאית על מסורת אבות. לשאלות רבות ששאלתי השיבו הקייסים את משפט המחץ: 'אנחנו עושים מה שאבותינו עשו'!

אתה שואל על הבחנות בין מושגי 'קודש וחול' למושגי 'טומאה וטהרה', שינוי מנהג, מילה דוחה, שבת וכדומה; כל אלו זרים לחלוטין להלכה האתיופית. זו לא השפה אותה מדברת ההלכה האתיופית, ולכן השאלות אינן במקומן. כעת נעבור לדוגמאות שהבאת:

מנהג ביתא ישראל, כמנהגן של קבוצות רבות בימי בית שני, לסלק מיידית כל טומאה ולהקפיד מאוד על טהרה; 'פרצה טהרה בישראל'. התורה מתייחסת לשכבת זרע כגורם לטומאה. ויקרא פרק טו, טז: 'וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע וְרֹחֶץ בְּמִים אֶת כָּל בֶּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב'. יחסי אישות כרוכים אם כן בטומאת שכבת זרע. ולכן בהלכה האתיופית יש להיטהר מיידית לאחר יחסי אישות, אין להיכנס למסגיד או לגעת בספר תורה קודם היטהרות וברור שאין לקיים יחסי אישות בשבת.

למנהגים קדומים אלו שרדו רמזים ברורים בספרות חז"ל. מעיד התלמוד הבבלי במסכת ברכות דף כב עמוד ב: 'עזרא תקן טבילה לבעלי קריין'. אולם, תקנתו לא התקבלה. סיכם ופסק הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד, ד-ה: 'כל הטמאין רוחצין ידיהן בלבד כטהורין ומתפללים ... וכבר בארנו שעזרא תיקן שלא יקרא בעל קרי בלבד בדברי תורה עד שיטבול, ובית דין שעמדו אחר כן התקינו אף לתפלה שלא יתפלל בעל קרי בלבד עד שיטבול ... וכבר בטלה גם תקנה זו של תפלה לפי שלא פשטה בכל ישראל ולא היה כוח בציבור לעמוד בה'.

לא היה כוח בציבור לעמוד בתקנת עזרא, אך לביתא ישראל היה כוח! הם לא ידעו שהתקנה בטלה והמשיכו לקיימה כדרכם המחמירה בענייני טהרה.

ובדומה לכך, ברית המילה כרוכה בטומאה. התינוק יונק והאם טמאה לאחר הלידה. ולכן לא מלו במסגיד ולא בשבת. סביר שגם עצם פעולת המילה והריפוי נחשבו למלאכה האסורה בשבת. למנהג ביתא ישראל שבת אינה נדחית לעולם, אפילו לא מפני פיקוח נפש.

לסיכום. כדי להבין את ההלכה האתיופית יש להכיר את ההלכה בימי בית שני טרום תקופת חז"ל.

כעת נעבור להערתו של יהודה שרון בעניין הקראים. כבר במאה הרביעית לפני הספירה קבע אוקלידס: 'שני גדלים השווים לגודל שלישי שווים ביניהם'. ולכן טבעי שנמצא דמיון בין הקראים וביתא ישראל. שתי הקבוצות נצמדו לפשט הכתוב ולא פסקו הלכות בהתאם לתושב"ע. אלא שתהום עצומה פעורה בין אלו לאלו. הקראים הכירו את ספרות חז"ל והספרות הרבנית שלאחריה וכפרו בה. ביתא ישראל לא הכירו וקרוב לוודאי שאם היו מכירים

היו מקבלים. כתב על כך רבי דוד בן זמרא (הרדב"ז, המאה ה-16 מצרים) בשו"ת דברי דוד, אבן העזר, שאלה ה:

ואע"ג דאיכא ספק אחרינא שהרי כל אלו החאבישיש הדרים בארץ כוש הם מתנהגים כדת הקראין ... מ"מ מסתברא לי דהני מילי אלו (הקראים) שהם דרים בתוך הרבנים ורואים דברי חכמים ומלעיבים ומלעיגים עליהם, על אלו ועל כיוצא בהם (הכופרים בתושב"ע) אמרו מורידין (לבור) ולא מעלין (וגורמים למיתתם בעקיפין) והם המשפחה הארוה אשר כתב הרמב"ם. **אבל אלו הבאים מארץ כוש הם משבט דן בלי ספק ומפני שלא היו ביניהם חכמים בעלי קבלה תפשו להם פשטי הכתובים**, אבל אם היו מלמדים אותם לא היו פוקרים בדברי רבותינו ז"ל והיו כתינוק שנשבה לבין הגויים ... ואפילו אם תמצא לומר שהדבר ספק מצוה לפדותם.

קושיה: יוסי זיו בשם הרב מנחם וולדמן

העיר לי בצדק, הרב מנחם וולדמן, שאין ראיה ליהודי אתיופיה מתקנת הטבילה של עזרא. יהודי אתיופיה ראו בטבילה לאחר טומאת שכבת זרע דין תורה ולא תקנה.

תשובה: הרב יואל בן נון

הביטוי "תקנת עזרא" הוא לשון חז"ל - הם שסברו שהרחבה זו איננה דין תורה, ולכן ניתן לבטלה.

בספרי עזרא ונחמיה מופיעות הרחבות שונות, בעיקר של איסורי החיתון, והן נשענות על פסוקים בתורה - למשל, בעזרא ט' אין הבחנה בין שבעת עמי כנען לבין מצרי ולבין עמוני ומואבי, וכך הדבר בפרטי האיסורים באמנה (נחמיה פרק י'). הכל נתפס כדין תורה. ולא כן בהלכות חז"ל ובפוסקים, שחלוקים על איסורי חיתון שלא משבעת העמים אם חל עליהם הלאו של "ולא תתחתן בהם", ראו רמב"ם הל' איסורי ביאה פרק י"ב ושם ב'כסף משנה', וגם הרמב"ם שנקט לשון עזרא להלכה אוסר מן התורה רק דרך חיתון, וזעמו על הבעל נכריה מתפרץ שם בלשון רעיונית, מעבר לגדרי ההלכה. חז"ל נחלקו גם אם קבלת המעשרות באמנה הייתה "מדבר תורה", או "מאליהם" (ירושלמי שביעית פרק ו'), אף שלשון האמנה היא הרחבות מ"תורת הא-לוהים אשר נתנה ביד משה ...".

גם היום אנו שומעים תקנות וסייגים בלשון מרחיבה, כאילו מדובר בדין תורה, וכל מבין יודע שמדובר בגזרה או בתקנה, כגון, האיסור לעלות להר הבית, מבלי להבחין בין מקום המקדש לבין מחנה לוויה, ולבין תוספות הורדוס, ובהתעלמות ממחלוקות בפוסקים.

דורות אחרי עזרא ונחמיה נחלקו היהודים בין אלה שחשבו את הסגנון הלוחמני של עזרא ונחמיה כ'תקנות', שמותר לדון בהם מחדש ואף לבטלן - למשל, אם המוני עם חדלו לגמרי להתפלל ולקרוא בתורה עקב תקנת הטבילה בשחרית - לבין אלה שקיבלו את שפת עזרא ונחמיה כפשוטה, ולא רצו לשמוע על ביטול 'תקנות' עזרא, כי ראו בהן דיני תורה גמורים 'כפי שקיבלו מאבותיהם'.

כך למשל, הגמרא בשבת () אומרת "בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו", שכל הכלים אסורים בשבת (חוץ משלושה כלי אוכל קטנים) - ואחר כך - "התירו (חכמים) - וחזרו והתירו - וחזרו והתירו, עד שאמרו כל הכלים ניטלים בשבת (לצורך פעולה מותרת) (חוץ מכלי עבודה מובהקים).

והלא כולכם יודעים היטב, שאבות אבותיהם של 'ביתא ישראל' לא קיבלו את ההיתרים ההם בשבת, כשם שלא קיבלו אותם בטבילות טהרה, ועוד בעניינים רבים. בשפתו של עזרא ובסגנונו לא היה מדובר ב'תקנה' אלא בתורה, והוויכוח שאחריו היה על השאלה אם הסגנון הזה נבע מצורכי המאבק, או שיש לקבלו כפשוטו.

לכן, חומרות הטהרה של עזרא, כמו חומרות השבת של נחמיה, חשובות מאד להבנת המקורות של יהדות בית שני בכלל, ושל מנהגי 'ביתא ישראל' בפרט.

כל זה מוסבר בהרחבה בפרק מספרי 'זכור ושמור' (על השבת והחגים), העומד לצאת לאור בהוצאת 'תבונות', בע"ה.

קושיה: הרב שמשון לוינגר

תקנת עזרא' של טבילה לבעלי קרי לפני תפילה ולימוד תורה, אינה עניין לדיני טומאה וטהרה. הרי זבים, מצורעים וטמאי מת מותרים בתפילה ותורה אף שטומאתם חמורה בהרבה מטומאת בעל קרי. לא אסר עזרא אלא לבעלי קרי 'כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויים אצל נשיהם כתרנגולים'. תקנה זו בטלה מאוחר יותר משום שרוב הציבור לא יכלו לעמוד בה.

ברם, היתה סיבה אחרת שהקפידו על הטבילה, והיא שה'חברים' היו מקפידים לאכול חולין בטהרה. כשבטל אפר פרה אדומה, שוב לא היה ניתן להקפיד על אכילת חולין בטהרה, שכיוון שנטמא אדם בטומאת מת - שוב אין לו דרך להיטהר.

בדורות האחרונים, חידשו מקובלים וחסידים את הטבילה משום 'תקנת עזרא', ורבים מקפידים לטבול כל בוקר, ולכל הפחות כל ערב שבת, לאו דוקא משום טומאה, אלא משום תוספת טהרה, ככהן הטובל טרם כניסתו לעבודת הקודש גם אם הוא טהור לגמרי (אולי גם כדי לבטא את חידוש הברית עם הקב"ה מדי יום ביומו).

תשובה: הרב יואל בן נון

ברור שהרב לוינגר (ורבנים חשובים נוספים) צודקים ביחס ל'תקנת עזרא' כפי שחז"ל פירשו אותה והבינו אותה, ואין לי ספק שהם צדקו בהבנתם זו.

אולם עזרא ונחמיה לא דיברו בשפה זו, ואם תופסים את לשונם באופן מילולי, זה הרבה יותר קרוב לניסוחים של 'ביתא ישראל', ושל קבוצות שונות מימי בית שני.

תמיכה: יוסי זיו

כהשלמה לדברי הרב יואל בן נון, חשוב לזכור שעזרא פעל המאה החמישית לפני הספירה, והתלמוד נחתם במאה השישית לספירה. כלומר, יש פער של כאלף שנה בין האירוע (תקנת עזרא) לתיעוד בתלמוד.

יתכן שחובת היטהרות מכל טומאה התרופפה בתקופת שיבת ציון, כמו עניינים רבים אחרים, כגון: נישואי תערובת, שמירת השבת והחגים ועוד. עזרא פועל לתיקון הדבר ולהחזרת עטרה ליושנה בנושא שמירת הטהרה.

ההגדרות המפורטות, כגון: טבילה לפני לימוד תורה או תפילה, כמו גם הנימוק, שלא יהיו מצוין אצל נשותיהן כתרנגולין, נושאות אופי של ספרות חז"ל ולא של ראשית ימי בית שני.

הכול נכתב כהשערה, שעדיין זקוקה לביסוס.

עמדה 3: הרב שמשון לוינגר (ביתא ישראל קרובים בגישה ההלכתית אל חז"ל, ומנהגם שונה לעיתים עקב שוני פרשני, מסורת שלא הגיעה אליהם, או שיבושי הזמן והמרחק, ולא התנגדות לדעתם. (הרב שמשון לוינגר)

א. 'ביתא ישראל' טובלים משום טהרה, כפי שהפרושים שקיבלו עליהם 'חברות' נהגו לטבול כדי לאכול חולין בטהרה. אחרי חורבן הבית בטלה אצל כלל ישראל טהרת הפרה האדומה, ונשארה רק טבילת בעלי קרי, שאף היא היתה מסורת מעזרא, ובטלה מאוחר יותר בתחילת ימי האמוראים.

ב. לעומת זאת, אצל בני 'ביתא ישראל' לא בטלה הטהרה, כי המשיכו לעשות פרה אדומה, כמו שנהגו להקריב קרבנות במקומם. אף שהוא מחוץ למקדש ושלא היו להם כהנים המיוחדים לאהרן. נראה שסברו שאחרי חורבן הבית חזרנו למצב של 'כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה', וחזר היתר הבמות (וממילא גם מי שאינו כהן רשאי להקריב). יש דיעה כזו בגמרא, אלא שלהלכה נפסק שלא כך.

ג. כתבי הקודש של ימי בית שני מלאים בתקנות, כגון: 'והעמדנו עלינו מצוות לתת שלישיית השקל בשנה לעבודת בית אלקינו (נחמיה י); 'ושאר העם הפילו גורלות אחד מן העשרה לשבת בירושלים' (שם יא); 'קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את יום ... ימי משתה ושמחה, כאשר קבלו עליהם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם' (אסתר); ומנהגו של דניאל להתפלל שלוש פעמים ביום לכיוון ירושלים,

ד. גם רבים ממנהגי 'ביתא ישראל' הם באופן ברור 'סייג לתורה'. הרי בשום מקום בתורה לא נזכרה דרישה לבדוק שבעה דורות של אי-קרבה. חז"ל החמירו על 'שניות לעריות', ו'ביתא ישראל' החמירו עד 'דור שביעי'. הדרך של מציאת 'אסמכתא' בכתובים לסייגים ותקנות, מצוייה הן אצל חז"ל והן אצל 'ביתא ישראל'

ה. חג השבועות נמנה גם במסורת 'ביתא ישראל' מיו"ט של פסח, כמסורת חז"ל, אלא שהם סברו כ'סלקא דעתא' שבגמרא שמונים משביעי של פסח, וחז"ל הכריעו שמונים מיו"ט הראשון, כדמשמע מיהושע 'ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח'. הרי שמסורתם של 'ביתא ישראל' קרובה יותר למסורת חז"ל יותר מאשר לדעת הכיתות שפירשו 'ממחרת השבת' על 'שבת בראשית'.

ו. בתגובותיי למאמרו של ד"ר יוסי זיו, 'חג חידוש הברית', באתר 'מוסף שבת - מקור ראשון', הראיתי: שיש מקבילות לרעיון של חידוש הברית ביום הכפורים בהגותם של רש"ר הירש ורי"ד סולובייצ'יק, והם ודאי לא קיבלו את תורתם מהכיתות של בית שני...

ז. שם הראיתי שזמנו המקורי של ה'סיגד' היה בכ"ט בכסלו. 'ביתא ישראל' נהגו צום בתאריך של חנוכה, וכן נהגו 'צום אסתר', אך לא חגגו את חנוכה ופורים. שיערתי, ש'ביתא ישראל' סברו שאחר החורבן בטלו גם חנוכה ופורים, (כשאר ימי השמחה שנהגו בבית שני על תשועות ונצחונות) ותחת שמחה ציינום בצום. חידוש הברית שהיה בימי נצחון החשמונאים צויין ב'סיגד' שבכ"ט בכסלו, ותפילת אסתר צויינה ב'צום אסתר'.

כללו של דבר:

לא צריך לשייך את מסורת 'ביתא ישראל' לכיתות, שצמחו ב'חברה הגבוהה' של הכהנים, אחרי דיכוי ההתייונות שפשתה באותם חוגים. הם התנתקו בתקופת ההתייונות ממסורת האבות, ולכן גם כשחזרו ליהדות קיבלו רק את הכתוב ודחו את המסורת, הרי לא כבודם של אריסטוקרטים לקבל תורה מבני המעמדות הנמוכים. וכבר עמד על זה ר' יצחק אייזיק הלוי בעל 'דורות הראשונים'. תופעה דומה קרתה אצל אנוסי ספרד ופורטוגל שחזרו ליהדות, והיו בהם שסירבו לקבל את התורה שבע"פ ממנה נותקו בתקופת התבוללותם.

'ביתא ישראל' דומים יותר במסורותיהם ובדרכי חשיבתם ההלכתית ליהדות הפרושית, אלא שהמרחק עשה את שלו, ולכן בחלק מענייני 'דאורייתא' הגיעו למסקנות אחרות, והרבה מהתקנות והסייגים לא הגיעו אליהם כלל.

על אכילת חולין בטהרה הקפידו ה'חברים' בימי בית שני, כך שבעצם היתה הקפדה על זהירות מטומאה בכל אורחות החיים, וכפי שנהגו גם 'ביתא ישראל'. במצב זה, תוספת ההקפדה גם להימנע מלימוד ותפילה לבעלי קריין, היתה עוד פרט במערכת הטהרה ולא היתה בולטת.

אחרי החורבן, כשכבר אי אפשר היה לשמור על הטהרה בכלל, נשארה רק ההקפדה על טבילת בעלי קרי, והיא הפכה לקשה מאד כי אנשים כבר לא הורגלו לשמירה יומיומית על טהרה.

כמה רווחה ההקפדה על הטהרה בימי בית שני - יעידו המקוואות הרבים שנמצאו מתקופה זו.

תשובה: הרב יואל בן נון

אני מסכים בהחלט עם הרב ש' לוינגר, שאפשר לפרש חלק גדול ממסורות 'ביתא ישראל' ומנהגיהם לפי מה שאנו מכירים בספרות חז"ל, אולם לא זו השפה שלהם, ולא זו היתה השפה בימי בית שני. התקנות שנזכרו בספר עזרא אינן קשורות למקור בתורה - במקום שעשו סייג לתורה, השתמשו בלשון תורה, גם אם היה מדובר בגזרה או בתקנה לפי חז"ל.

ביחס ללוח ולמועדים, ברור ש'ביתא ישראל' קרובים לחז"ל, ולא לכיתות בית שני, וזהו הנס הגדול ביותר ביכולת ההישרדות שלהם תחת עול הכנסייה האתיופית, בארץ בה נוהג הלוח השמשי הדומה ללוח המצרי הקדום - כל שנה היו 'ביתא ישראל' יוצאים ממצרים עם "החדש הזה לכם ראש חדשים". הפלא הזה לא מפסיק לרגש כל מי שמבין תורה, עם גילוי יד ה' בהיסטוריה.

עמדה 3: יהודי אתיופיה אז והיום מתמסרים לאחדות האומה הישראלית גם על חשבון מסורתם. מאידך דבקים במסורת אבותם הייחודית כאשר אין בכך פגיעה באחדות העם. (הרב יואל בן נון)

הקס סמאי אליאס הסביר בבהירות רבה אלו ממנהגי העדה הוא מקפיד לשמור עליהם בארץ, ואלו לא, ומדוע - אחדות האומה הישראלית עומדת מעל לכל - ה' אחד ושמו אחד - תורה אחת לעם אחד.

לכן, פיצול בלוח החגים, שרוב עם ישראל יחוג שבועות ב' בסיון, וביתא ישראל ב"ב בסיון (החל מחר), זו פגיעה קשה מאד ומסוכנת מאד באחדות האומה הישראלית. גם אם רוב עם ישראל יתנהל לפי הלוח הקבוע של רס"ג, וביתא ישראל לפי תצפית ירח, שכולם מסכימים שהיא היא דין התורה, ואז פסח יצא בהפרש יום או יומיים, זו פגיעה חמורה ומסוכנת באחדות האומה הישראלית.

אם רוב עם ישראל השומרים כשרות יפרידו בין בשר לחלב לפי הלכות חז"ל, וביתא ישראל יעמדו על מנהגם, גם זה ייצור פילוג חמור בין העדות וזו תהיה פגיעה קשה, כי לא יוכלו לאכול זה אצל זה, ובידול כזה בסעודות מוביל תדיר גם למניעת חתונות (שזו הסיבה לאיסור יין ופת של נכרים), בנוסף לכל החששות בחתונות (רק השבוע הרגעי חששות של משפחה

מעולי קוצ'ין, שהבן מתחתן ברוך השם עם בת מעולי אתיופיה, ואמרתי להם שפסק הרב עובדיה יוסף הוא הקובע, ואני שמח בשמחתם, בברכת ה'.

חשוב להוסיף - גם לפי פירוש ביתא ישראל, אין שום מצווה בבשר וחלב, ויש כאן מסורת תורה שבעל פה, שלא הגיעה לעדה.

כך גם בתפילין.

לעומת זה, המנהגים שהקסים מקפידים עליהם אין בהם שום חשש של פילוג בעם ישראל, גם לא בין השומרים והמקפידים, כי גיווני מנהג כאלה יש רבים בין כל העדות בישראל, ולכן שומרים עליהם כמסורת העדה.

בספרו של הרב שרון שלום מוסברת היטב מדיניות זו במקומות רבים - לשמור על ייחודה של העדה, יחד עם השמירה על אחדות ישראל בארץ.

חשוב לי לציין, שגם בימי בית שני היו כיתות שפרשו מירושלים בגלל הקפדות בטהרה, ובגלל מחלוקות על לוח המועדים (ספר היובלים), ואילו ביתא ישראל נשארו נאמנים לירושלים תמיד, ושמרו על לוח המועדים לפי הירח כמו בירושלים, ולא נגררו אחרי הפילוג של היובלים, אף שראו בו מדרש מקודש, כך שהנאמנות של העדה לאחדות האומה איננה חדשה, ובזכות זה זכינו להתאחד עמם בעלייתם לארץ ציון-ירושלים.

עמדה 4:

למרות מאמצי האיחוד של ביתא ישראל ישנו יחס של זלזול כלפי מסורתם, המשך לימוד מסורת הקהילה מעמיקה את ההערכה ואהבה למסורתם

קסס סמאי אליאס

יהודי אתיופיה קרי המנהיגות הרוחנית הקסים חשובה להם אחדות האומה ועושים הכל על מנת לשמור על האחדות הזאת אך לצערי הרב אין קבלה אמיתית בצד השני להפך יש זלזול וחוסר סובלנות וסבלות בחלק מהרבנים ובראשם הרבנות הראשית.

לאחרונה שמעתי שעל אג'רה (האוכל העיקרי של יהודי אתיופיה) מברכים שהכול נהיה בדברו

אני פשוט הזדעזעתי לשמוע, מה זה אומר שמותר לאכול אנג'רה בפסח? זה נכון שאינו נכלל מחמש מני דגן אך משהוא בדק מדוע לא נכלל מחמשת מני דגן? או משהו בדק את אופן טפיחתו של הדגן הזה במה הוא שונה מחיטה ושעורה? זה ועוד הרבה מנהגים או הלכות של יהודי אתיופיה לא זוכים בלשון המעטה ליחס כל שהוא מצד הרבנות הראשית בכללותה להפך.

באשר לחג שבועות לפי ספירה של יהודי אתיופיה מתחיל משביעי של פסח ויצאו ב י"ב בסיוון, אך בדיוק מהסיבה הזו שאחדות העם חשובה להם, הקסים כופפו את עצמן והתאימו את התפילה והחג לו' בסיוון יב' בסיוון נשאר רק לאזכור בלבד ללא משמעות דתית ממשית אלא רק לצורך משתה שהיו עושים באתיופיה, כמובן קסים לא באו בקריאה לקהילה לשיבוט ביום הזה מכל מלאכה ולנהוג כיום טוב אלא מאפשרים לנהוג כמנהג המקום.

כך למאכלי פסח למרות מנהג יהודי אתיופיה להקפיד על לחם עוני לכן לא אכלו דברי חלב או לא דברי בשר אלא אכילה של מצות שנאפו יום יום, ובכל זאת לא באו לקרוא לציבור לנהוג ואך ורק לפי מנהגי אבותיהם.

כך גם ביום שני של ראש השנה יהודי אתיופיה שמרו רק יום אחד אך בארץ מצאו שומרים יומים וקיבלו עליהם באהבה.

ועוד

לסכום מה שאני בא לומר יהודי אתיופיה אומרים פתחו לנו כחודו של מחט ואנחנו נפתח כבר את כל השער

לא פעם פנו לקסים מנהיגי הקראים ללכת איתם כי אנחנו דומים להם אך דחו אותם מכל וכול.

תשובה: הרב יואל בן נון

לקס סמאי אליאס ולכל אהובינו ביתא ישראל

אין טעם להיעלב ממי שלא מבין - גם רב גדול שלא למד חושן משפט, לא ידון ולא ישפוט - ומי שלא ראה מעולם מראות טהרה לא יפסוק בדמים גם אם הוא יודע ש"ס בעל פה. אני מברך המוציא לחם מן הארץ על כל סעודת קבע משביעה, אם רגילים לאכול כך בימינו, כי ברמב"ם בתחילת הלכות ברכות מוגדר החיוב מן התורה באכילת מזון, ולא באכילת פת. השאלה לדעתי באיג'רה היא, האם בישראל זה נחשב פת לסעודת קבע. זו לדעתי גם סיבת הגזרה על אורז וקטניות בפסח, במה שדומה לדגן (כך כתוב ב'מרדכי' בפסחים).

הצד השני שלכם אלו רבנים וחוקרים שהתעמקו באהבה במנהגי ביתא ישראל ומבינים בהם כפי כוחם, גם אם אנחנו עדיין מעטים.

מי שליבם לב אבן - אין טעם לכעוס עליהם, אלא להתפלל עליהם, שה' יהפוך להם לב אבן ללב בשר, כנבואת יחזקאל (ל"ו) לעתיד.

תמיכה: קס סמאי אליאס

הקושי של חלק מהחברים אם נומר את האמת זה לקבל את הלכות של יהודי אתיופיה אילו במעט, כי האמונה או התפיסה שלהם שיהודי אתיופיה היו בטעות הלכתית לכן אין להם זכות כאן בארץ להציע שום הלכה אולי כמה מנהגים זוטרים אפשר לקבל גם זה בעירבון מוגבל, וזו הבעיה העיקרית לדעתי שלא מביאה אותנו לדילוג אמת, כשאני אומר חלק מהחברים אני מתכוון לחברי הרבנים או תלמידי ישיבה יוצאי אתיופיה להדגש חלק ולא כולם ואפילו חלק קטן.

אם אנחנו נצא מנקודת הנחה שיהודי אתיופיה הנם יהודים טהורים ששמרו תורה ומצוות בדרך שלהם אולי קצת שונה בדרך הרבנות אך כשרה למהדרין, ובכל זאת לנהוג כרוב העם בארץ לשפר חלק וההלכות והמנהגים של יהודי אתיופיה זה היה מתקבל בברכה ובחפץ לב אצל יהודי אתיופיה בכלל ואצל המנהיגות הרוחנית בפרט אך כשבאים ושוללים לך את כל זכויותיך הדתי וסמכויותיך ההלכתית ואומרים כל החליפה שלבישתה היא לא רק ישנה אלא היא פויה, זה בוודאי פוגע וגורם להסתגרות ולהתגוננות ומאידך לדחייה ולשנאה של מתנגדך.

אני חושב הגיע זמן שכולנו נרד לעומק ונחקור דווקא את מקורה ההלכתית הרבנית ואני בטוח שנמצא הרבה מחנה משותף לדרך הנהגה של יהדות אתיופיה המקורית במקום לתלוש כל פעם משהוא בשורשיה ההלכתית של יהדות עתיקה ומיוחדת ומאתגרת באותה מידה.
שבת שלום

תמיכה: מברט זאגי

מסכים עם כל מילה. יהודי אתיופיה פתוחים ללמידה אבל הצד השני לצערי מגיע בגישה מזלזלת. כפי שלמדתי יהדות אתיופיה דומה ליהדות המקורית אז מאיפה נובע הזילות. כתוב בנביאים על קיבוץ גלויות ועשרת השבטים שאבדו וכו'. האמת היא שאת יהדות אתיופיה חוקרים ובודקים לעומק. אולי הגיע הזמן שהצד הרבני גם יחקר, אני בטוח ומעלה לכל ספק שלא ירצו לשמוע על כך. זו הגאווה שתורתנו הקדושה מזהירה אותנו מאיתה. אני בעד שנלמד את המסורת שלנו - וחייבים להפסיק להוריד את הראש בפני אמירות שנוגעות באינטרסים זרים... אצלהם לא ידעו וכו'... זה פשוט לא נכון. לכל דבר יש התייחסות במסורת של הקהילה פשוט צריך להמשיך לחקור וללמוד ולהקשיב לקסים ולמבוגרים.

